

# LÉON ORTHEL

## *Een gedrevene*

Door A. VAN AMERONGEN

Hij heeft de feestelijkheden rond zijn tachtigste verjaardag niet mee mogen maken: Léon Orthel is een maand daarvoor overleden. Toen James Conlon met het Rotterdamse Philharmonisch Orkest in februari jongstleden zijn Tweede Scherzo voor orkest uitvoerde, zag ik hem en zijn vrouw beneden mij zitten. Het pikante, prachtige orkestwerk (wat een rijke, fantastische instrumentatie!) ontvouwde zich, maar op het gelaat van Orthel vertrok zich geen spier. Na afloop zag ik hem iets tot zijn vrouw zeggen — dat moet iets geweest zijn als "Erg goed, die jongen begrijpt het volkomen".

Orthel was een gedreven, gepassioneerd musicus, met warm-menselijke kwaliteiten. Zijn oud-leerlingen — waaronder ikzelf — behouden aan hem een beeld van heel bijzondere pianolessen. Hij kon je soms onderbreken met een uitspraak als: 'de Franse gezant in Wenen zei in 1850 tegen de keizer:... en dan volgde een citaat dat ik me niet meer herinner... maar het had wél te maken met wat je op dat moment aan het spelen was, of met wat je volgens hem verkeerd deed. Hij bezat namelijk een passie voor geschiedenis, niet de geschiedenis van jaartallen, maar van achtergronden.

Als hij weleens bij het RPhO onder Flipse als solist optrad en last had van nervositeit (ik hoorde hem onder meer in het pianoconcert van Grieg, waarin hij minder gelukkig was) zei hij na afloop meteen in de solistenkamer: 'Dit was niet goed, hier moet jij geen voorbeeld aan nemen'.

Op compositorisch gebied heeft hij zijn idealen echter volledig waar gemaakt. Zijn zes symfonieën mogen dan sporadisch gespeeld worden, hun tijd zal toch nog wel komen.

Invloeden van Debussy, Ravel, Roussel en Rachmaninov zijn in deze en andere werken uiterst persoonlijk verwerkt. Zijn pianostukken hebben alle die pianistische flair en geestkracht die onmiddellijk uit de



vreugde aan de klank ontspruit. Een paar jaar geleden — hij reed nog auto — bezocht hij mij, en hij had er plezier in mijn nieuwe Petrof-vleugel uit te proberen. Zijn meest recente pianocompositie klaterde briljant op uit het instrument (dat zijn goedkeuring kreeg).

Orthels oeuvre is uiterst veelzijdig. Zijn orkestmuziek kenmerkt zich door emotionele afwisseling en kleurenpracht in de instrumentatie, zijn cellosonate weer door gepassioneerde somberheid, en zijn liederen op teksten van Rilke frapperen door hun soberheid, ingetogenheid en directe zeggingskracht.

Het is te hopen dat de jubileum- of herdenkingsprogramma's met zijn muziek in oktober tóch doorgaan. Het Nederlandse muziekleven is namelijk aan deze man het een en ander verschuldigd. Tragische bijzonderheid: drie dagen na Orthels dood is ook zijn echtgenote overleden.